

Ojcowizna

Tu Rajem pachnie
Biała koniczyna
I jabłka wabią
Czymś bardzo dalekim
Gdy Gwiazda Polarna świeci
U powieki
Tu Łubin szafranem
Naciera mi oczy
Bym szedł i nie zblądził
Bym z drogi nie zбочył
Ten ogród
Te drzewa mam jeszcze w pamięci
Więc pamięć mnie wabi
I sad rajski nęci

Mikołaj Konczalski

SPIS TREŚCI ••• CONTENTS

KALENDARIUM	3	IMPORTANT DATES	3
WALORY TURYSTYCZNO - PRZYRODNICZE	4	TOURIST MERITS	6
ZAMEK GOLUBSKI	8	THE GOLUB CASTLE	9
NADLEŚNICTWO GOLUB-DOBRZYŃ	10	SPORT, CULTURE & EDUCATION	12
OŚWIATA, KULTURA, SPORT	11	NADLEŚNICTWO GOLUB-DOBRZYŃ	10
GOSPODARKA	13	ECONOMY	13
INFORMATOR	14	INFORMATOR	
POWIAT W LICZBACH	14	POWIAT W LICZBACH	14
INFORMACJA TURYSTYCZNA	15	TOURIST INFORMATION	15

INDEX FIRM ••• COMPANY INDEX

FIRMA	3	IFIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3
FIRMA	3	FIRMA	3

Publikację wydano z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Golubiu-Dobrzyniu przy współpracy gmin powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego

Wydawca: Polskie Wydawnictwa Reklamowe

Redakcja tekstu: Dariusz Kordas, Piotr Rybiński

Korekta: Wydział Edukacji, Promocji i Rozwoju Starostwa Powiatowego w Golubiu-Dobrzyniu

Tłumaczenie: Dorota Sobierajska. **DTP i opracowanie plastyczne:** Monika Smykowska-Golec

Zdjęcia: Marcin Karasiński

Okładka: Panorama Golubia-Dobrzynia

© 2004. **Polskie Wydawnictwa Reklamowe**

87-100 Toruń, ul. Szosa Chełmińska 124, tel./fax (056) 651 19 61

biuro@pwr.com.pl • www.pwr.com.pl

Wydawnictwo nie odpowiada za treść reklam.

Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved. Printed in Poland.

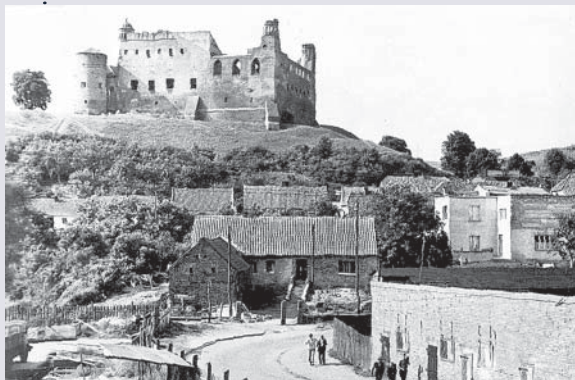
**POLSKIE WYDAWNICTWA
REKLAMOWE**

Pieczęć komtura Golubskiego
Pieczęć komtura Golubskiego

- ok. 6000 r. p.n.e. – pierwsze ślady obozowisk ludzkich (okolice Węgierska)
- XIII-XIV w. – budowa kościoła w Golubiu
- 1222 r. – pierwsza wzmianka o Kowalewie Pomorskim w dokumencie, w którym książę mazowiecki Konrad nadaje biskupowi pruskiemu Chrystianowi posiadłość ziemi chełmińskiej
- ok. 1250 r. – pierwsza wzmianka o Ciechocinie
- ok. 1258 r. – pierwsza wzmianka o wsi Golub (villa golube)
- 1258 r. – nadanie Ciechocinka biskupowi wrocławskiemu
- 1275 r. – Kowalewo Pomorskie otrzymuje prawa miejskie
- 1286 – 1300 r. – budowa kościoła w Kowalewie Pomorskim
- 1293 r. – budowa prezbiterium kościoła golubskiego
- ok. 1293 r. – nadanie praw miejskich Golubowi
- 1296 – 1309 r. – budowa Zamku Golubskiego
- I poł. XIV w. – budowa kościoła w Radominie
- 1320 – 1350 r. – dobudowa prezbiterium i wieży przy kościele w Golubiu

Zamek w Golubiu-Dobrzyniu z xx roku
– kolekcja Ireny Müller
Zamek w Golubiu-Dobrzyniu z xx roku
– kolekcja Ireny Müller

- 1322 r. – pierwsza wzmianka o Radominie
- ok. 1402 r. – zakończenie budowy kościoła w Płonnem
- 1410 r. – zajęcie Golubia i Kowalewa przez oddziały Władysława Jagiełły
- 20 – 26.08.1422 r. – „wojna golubska”
- od 1454 r. – Golub siedzibą starostów królewskich
- 1605 r. – akt erekcyjny zapoczątkowujący budowę kościoła w Oborach
- 1611 – 1625 r. – okres władania oraz przebudowy Zamku Golubskiego przez Annę Wazównę
- 1623 r. – pobyt króla Zygmunta III Wazy w Golubiu
- 1684 r. – Zygmunt Działyński wojewoda kaliski obdarowuje Dobrzyń przywilejami nadając mu nazwę Przedmieścia Golubskiego
- 1689 r. – wieża kościelna kościoła golubskiego zostaje zniszczona przez piorun
- 1737 r. – oddanie (obecnego) kościoła w Dulsku
- 1741 – 1753 r. – budowa klasztoru w Oborach
- 1789 r. – nadanie praw miejskich Dobrzyńowi
- 1806 – 1807 r. – stacjonowanie wojsk napoleońskich w Golubiu
- 1824 i 1825 r. – pobyt Fryderyka Chopina w Szafarni
- 1886 r. – dobudowanie wieży przy kościele w Dobrzyniu
- 1899 r. – Oddanie Szkoły Podstawowej w Golubiu
- 1900 r. – budowa na terenie obecnego powiatu linii kolejowej łączącej Brodnicę z Bydgoszczą
- 1909 r. – budowa Zboru Ewangelickiego w Golubiu
- 1948 r. – utworzenie biblioteki publicznej w Golubiu
- 25.09.1949 r. – utworzenie w Szafarni Izby Pamięci Fryderyka Chopina
- 05.05.1951 r. – połączenie Golubia i Dobrzynia w jeden organizm miejski
- 01.01.1956 – 31.05.1975 r. – Golub-Dobrzyń siedzibą powiatu
- 1959 – 1969 r. – odbudowa Zamku Golubskiego
- 1962 r. – oddanie do użytku budynku dzisiejszego Zespołu Szkół nr 1 w Golubiu-Dobrzyniu
- 10.09.1988 r. – utworzenie w Szafarni Ośrodka Kultury im. Fryderyka Chopina
- 01.01.1999 r. – powstanie Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego
- 07.2001 r. – wizyta Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego w Golubiu-Dobrzyniu
- 05.2003 r. – oddanie do użytku nowej siedziby Państwowej Straży Pożarnej

- Approx. 6000 BC: First settlers appeared near Węgiersk.
- Between 13th and 14th c.: A church in Golub was constructed
- 1222 : Kowalewo Pomorskie was mentioned in the document issued by Conrad of Mazovia, in which the Duke granted the Prussian Bishop Christian properties in the Land of Chełmno
- Approx. 1250: Ciechocin was mentioned in written sources for the first time
- Approx.1258: The village of Golub was mentioned in written sources for the first time (as “villa Golube”)
- 1258: Ciechocinek was bestowed on the Bishop of Wrocław
- 1275: Kowalewo Pomorskie was granted civic rights
- 1286 – 1300: Construction works of the church in Kowalewo Pomorskie were performed
- 1293: A presbytery in Golub church was built
- 1296 – 1309: Golub Castle was erected
- 1st half of the 14th c.: A church in Radomin was finished
- 1320 – 1350: A new presbytery and tower were added to the Golub church
- 1322: Radomin was mentioned in written sources for the first time
- Approx. 1402: A church in Płonne was completed
- 1410: King Vladislaus Jagellon’s troops seized Golub and Kowalewo
- 20 – 26.08.1422: The War of Golub took place
- 1454: Golub was chosen to be the seat of royal starosts
- 1605: The construction of a church in Obory was instigated
- 1611 – 1625: Anna Vasa ruled the Golub castle (and ordered its reconstruction)
- 1623: King Sigismund III Vasa stayed in Golub
- 1684: Dobrzyń was granted some privileges and the name of the Suburbs of Golub by Zygmunt Działyński, the voivode of Kalisz
- 1689: A church tower was destroyed in a thunderstorm
- 1737: A church in Dulsk was opened
- 1741 – 1753: A monastery was completed in Obory
- 1789: Dobrzyń was granted civic rights
- 1806 – 1807: The Napoleonic army was stationed in Golub
- 1824 and 1825: Frederick Chopin spent time in Szafarnia
- 1886: A new church tower was erected in Dobrzyń
- 1899: A primary school was instituted in Golub
- 1900: A new railway connected the towns of Brodnica and Bydgoszcz
- 1909: A protestant church was built in Golub
- 1948: A public library was opened in Golub
- 25.09.1949: Frederick Chopin Room was founded in Szafarnia
- 05.05.1951: Golub and Dobrzyń were united to make one city
- 01.01.1956 – 31.05.1975: Golub-Dobrzyń was the seat of the
- 1959 – 1969: Reconstruction works at the Golub Castle were executed

Przejście graniczne pomiędzy Golubiem a Dobrzyniem – pocztówka z xx roku z kolekcji Ireny Müller ••• Przejście graniczne pomiędzy Golubiem a Dobrzyniem – pocztówka z xx roku z kolekcji Ireny Müller

- 1962: A school building (presently housing School Complex No. 1) was opened
- 10.09.1988: Frederick Chopin Culture Centre was created in Szafarnia
- 01.01.1999: The District of Golub-Dobrzyń was established
- 07.2001: Polish President Aleksander Kwaśniewski stayed in Golub-Dobrzyń
- 05.2003: New Fire Brigade Headquarters was opened

Teren powiatu golubsko-dobrzyńskiego cechuje duże bogactwo walorów turystyczno-przyrodniczych. Odwiedziny tych terenów dają nie tylko możliwość wzbogacenia swojej wiedzy historyczno-kulturowej, ale stanowią również niezwykłą okazję do obcowania z naturą, uprawiania turystyki pieszej i rowerowej oraz szukania równowagi duchowej wśród nieskażonych zakątków przyrody.

Kościół w Oborach - nawa główna
Kościół w Oborach - nawa główna

Miejscowością o szczególnej randze dla turystyki kulturowej jest Golub-Dobrzyń. To malowniczo położone miasteczko znane jest przede wszystkim z XIV-wiecznego zamku krzyżackiego, który przetrwał próbę czasu i po dziś dzień góruje nad całą okolicą.

Wśród 21 obiektów zabytkowych, jakie zachowały się w Golubiu-Dobrzyniu, na szczególną uwagę zasługuje gotycki kościół z XIV wieku z ołtarzem wczesnobarokowym, gotycką rzeźbą i sklepieniem sieciowym. Z innych zabytków architektury sakralnej należy klasycystyczny kościół z 1823 roku usytuowany na terenie Dobrzyńa oraz golubski zbór ewangelicki z 1909 r., w którym dzisiaj mieści się szkoła podstawowa.

Ciekawym zabytkiem jest drewniany dom podcieniowy z 2 poł. XVIII w. usytuowany w centrum Golubia.

Godne zainteresowania są również fragmenty murów miejskich z basztami, częściowo włączonymi w późniejszą zabudowę oraz domy mieszkańskie z XVII - XIX w.

Drugim miastem o znaczeniu krajoznawczym jest Kowalewo Pomorskie.

Gotycki filar gdańska w Kowalewie Pomorskim
Gotycki filar gdańska w Kowalewie Pomorskim

Tutaj na uwagę turystów zasługują zachowane fragmenty murów miejskich z wieżą narożną z przełomu XIII i XIV w. oraz relikty zamku krzyżackiego, w którego posiadaniu miasto było od 1231 r. Pozostałością dawnych fortyfikacji warowni krzyżackiej jest stojący u podnóża wzgórza zamkowego gotycki filar gdańska.

Interesującym zabytkiem architektury sakralnej jest XIV-wieczny kościół pod wezwaniem św. Mikołaja, charakteryzujący się salowym układem wnętrza z płaskim stropem. Wystrój jest barokowy i pochodzi w większości z rozebranego kościoła dominikanów z Torunia.

Owiedzając powiat golubsko-dobrzyński nie można zapomnieć o niewielkich, ale bogatych kulturowo miejscowościach.

Kościół pw. Św Katarzyny w Golubiu-Dobrzyniu
Kościół pw. Św Katarzyny w Golubiu-Dobrzyniu

W Szafarni – położonej w malowniczej dolinie rzeki Drwęcy, mieści się XIX-wieczny pałac Dziewanowskich. W latach 1824-25 gościł tutaj dwukrotnie na długich wakacjach Fryderyk Chopin. Pobyt w Szafarni wpłynął istotnie na dalszą twórczość kompozytora. Zetknięcie się z bogatymi tradycjami i obrzędami polskiej wsi jak również piękna okolica i jej tradycje były inspiracją do komponowania mazurków oraz innych utworów. Obecnie znajduje się tutaj znany w całej Polsce Ośrodek Chopinowski, gdzie odbywają się liczne imprezy muzyczne, konkursy pianistyczne, plastyczne oraz literackie. Będąc w Szafarni można zwiedzać muzeum zawierające pamiątki związane z życiem Chopina i jego pobylem w tej okolicy oraz uroczy park krajobrazowy z 1 poł. XIX w.

Spyływ kajakowy na Drwęcy
Spyływ kajakowy na Drwęcy

uwagę turystów zasługuje podworski park, gotycki kościół oraz pomnik urodzonego tu płk. Jana Dziewanowskiego, dowódcy słynnej szarzy wojsk polskich pod Samosierrą.

Zwiedzając okolice Golubia-Dobrzyńa warto także udać się do pobliskiej wsi Obory, gdzie w niezwykle malowniczym położeniu, od blisko 400 lat góruje nad okolicą piękny kompleks architektoniczno-sakralny: kościół i klasztor Karmelitów Trzewickzowych. Topograficzne położenie Obór od wieków fascynowało i urzaekało odwiedzających te okolice. To niezwykle położenie sprawiło, że rejon ten nazywać zaczęto „Kalwarią Oborską” lub „Szwajcarią Dobrzyńską”. Znajdująca się tutaj figura Matki Boskiej Bolesnej, słynąca ze swej uzdrowicielskiej mocy, już od setek lat przyciąga tysiące pielgrzymów z całej Polski. Chlubą kościoła są liczne zabytkowe ołtarze. W prezbiterium znajduje się ołtarz główny z 1696 r. Tutaj właśnie, do niszy

Aleja wierzbowa w Malszycach
Aleja wierzbowa w Malszycach

środkowej trafała cudowna Pieta Oborska. Przy kościele znajduje się barokowy klasztor, a w jego pobliżu cmentarz z XVIII w.

Powiat golubsko-dobrzyński jest bogaty w liczne obiekty historyczne, zarówno

kościół, jak i pałace oraz dwory z parkami o charakterze krajobrazowym, z cennymi zespołami starodrzewu. Do ciekawszych należą gotyckie kościoły w Radominie, Ostrowitem, Wrockach, Cieclocinie, Chełmoniu oraz barokowe kościoły w Działyniu i Dulsku. Na uwagę zasługują też zespoły pałacowo-parkowe w Sokółowie, Piątkowie, Szafarni i Zbójnie.

Obszar powiatu golubsko-dobrzyńskiego jest atrakcyjny pod względem turystycznym nie tylko z uwagi na bogactwo znaczących obiektów kultury materialnej, ale również ze względu na walory przyrodnicze.

■ Jezioro Słupno ••• Jezioro Słupno

Dogodne warunki znajdują tutaj wielbiciele wypoczynku nad wodą. Wiele malowniczo położonych i czystych jezior (16 jezior o powierzchni ponad 10 ha) stanowi duże bogactwo regionu. Najlepiej zagospodarowane są jeziora Okonin i Grodno, które w sezonie przyciągają rzesze wczasowiczów spragnionych kąpiei wodnych i słonecznych. Wielbicielem urzekających pięknem krajobrazów polecić można wypoczynek nad brzegami mniej

■ Pałac w Sokółowie ••• Pałac w Sokółowie

zagospodarowanych akwenów, np. jeziora Wojnowskiego, Wielickiego, Słupna czy wielu innych. Wyżej wymienione akweny wodne są również rajem dla miłośników wędkarstwa.

Wysoką atrakcyjnością turystyczną charakteryzuje się też rzeka Drwęca będąca chętnie uczęszczanym szlakiem kajakowym o znaczeniu międzynarodowym.

Wielkim bogactwem terenu powiatu są również lasy, zajmujące ponad 11 tys. ha, co stanowi 18,6 % ogólnej powierzchni powiatu. Kompleksy leśne występują na obszarach o urozmaiconej rzeźbie terenu oraz w sąsiedztwie jezior i rzek.

Stwarza to bardzo sprzyjające warunki do rozwoju różnych form turystyki. Również grzybiarze i amatorzy łowiectwa znajdują tu dobre warunki do uprawiania swoich pasji. Z organizacji wspaniałych polowań znany jest Ośrodek Hodowli Zwierzyny w Sokółowie, usytuowany w pięknym zabytkowym pałacyku.

Nie z y k l e interesujący pod względem przyrodniczym jest obszar doliny Drwęcy, stanowiący wraz z dopływem Rużca i Rypienicy ichtiologiczny rezerwat przyrody. Utworzony on został w 1961 r. dla ochrony ryb łososiowatych. Na zboczach doliny znajduje się rezerwat przyrody Bobrowsko. Spotyka się tu wiele rzadkich, chronionych gatunków roślin i zwierząt.

W powiecie zarejestrowanych jest ponad 50 pomników przyrody. Do naj-

■ Kościół we Wrockach
■ Kościół we Wrockach

ciekawszych zalicza się 9 modrzewi polskich rosnących na „Górze Modrzewiowej” w Płonem.

Ciekawymi obiektami przyrodniczymi położonymi na terenie powiatu golubsko-dobrzyńskiego są również: aleje bukowe w Radominie skupiające 585 zabytkowych drzew oraz unikalne w skali europejskiej rzeźby terenu – pola drumlinowe położone w okolicach Zbójna.

W powiecie występuje szereg enklaw środowiska o charakterze zbliżonym do naturalnego (użytki ekologiczne), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (torfowiska, trzcinowiska, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, skarpy, jary, wąwozy itp.), które znaczenie atrakcyjnością większą przestrzeń turystyczną.

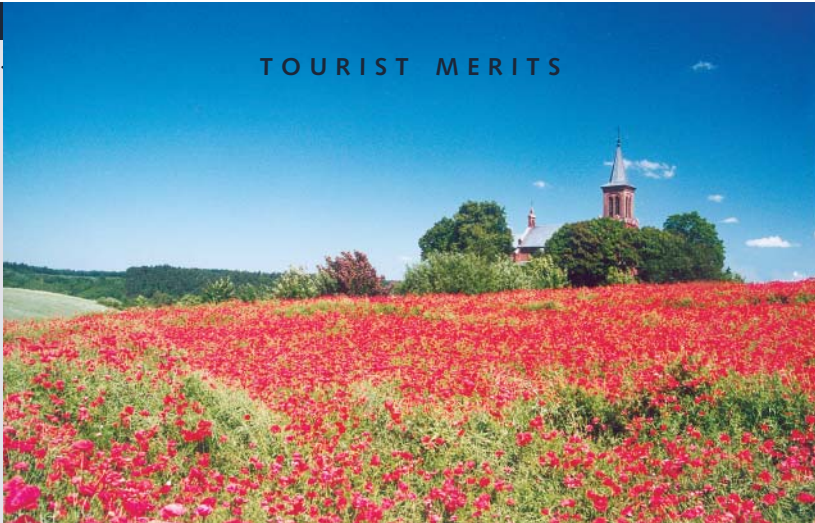

TOURIST MERITS

The District of Golub-Dobrzyń is extremely attractive for tourists, who are always pleased to live in harmony with nature here, admire the pristine wilderness, explore numerous walking and cycling routes, and learn about the past and present of this land.

The heart of the district and a perfect holiday destination is a charming town of Golub-Dobrzyń, where the 14th-century Teutonic castle still dominates/towers over/ the neighborhood.

Among 21 historical monuments in Golub-Dobrzyń it is undoubtedly a 14th-century Gothic church that deserves special attention. Its most attractive features include an early-Baroque altar, Gothic

■ Kościół w Nowogrodzie ••• Kościół w Nowogrodzie

with a new structural design of the town. Tenement houses from between the 17th and the 19th centuries are also worthy of notice.

Tourist will not want to miss Kowalewo Pomorskie, another interesting town of the district. Here they will be introduced to well-preserved parts of the city walls with a corner tower from the turn of the 14th century, and the ruins of the Teutonic castle erected in the town in 1231. A Gothic pillar of the old watchtower is what remained of the ancient Teutonic stronghold at the bottom of the castle hill.

Another magnificent building is a 14th-century church of St Nicholas with a one-room layout and flat vault. Its Baroque interior was mainly inherited from the old Dominican church in Toruń.

Many other towns and villages of the district are the cradle of history and culture.

The village of Szafarnia, picturesquely seated in the Drwęca valley, was a holiday destination of a Polish composer Frederick Chopin, who stayed there twice (in 1824 and 1825) in the 19th-century Dziewanowski palace. The wealth of traditions and customs of a typical Polish village together with the beauty of the countryside inspired the famous author of mazurkas and other pieces of music.

Presently the palace is home to the Chopin Centre, famous throughout the country for numerous concerts and music performances as well as piano, painting and literary contests. In the local museum visitors will surely find pleasure in watching the collection of items connected with the famous composer. Afterward they can spend time strolling in a beautiful landscape park established in the first half of the 19th century.

The nearby village of Płonne, frequently mentioned in Maria Dąbrowska's diaries, was the place where she wrote her most celebrated novel titled "Noce i dnie" (Days and Nights). Here tourists can appreciate a park formerly belonging to the manor, a Gothic church and the statue of Colonel Jan Dziewanowski, the famous commander in the battle at Samosierra, and the village's most prominent citizen.

Situated in the vicinity of the village of Obory is another perfect spot that tourists can stop at. For over 400 years now a magnificent church and a monastery of Shoed Carmelites has been towering over the picturesque neighbourhood. Owing to the breathtaking scenery the region received the nicknames of the Calvary of Obory or the Switzerland of Dobrzyń.

■ Pałac w Piątkowie ••• Pałac w Piątkowie

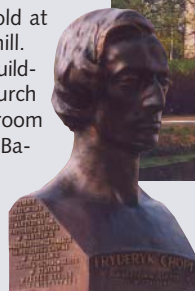
sculpture and net vault. Other treasures of sacral architecture include: a classicist church from 1823 in Dobrzyń and a protestant church from 1909 in Golub (at present a primary school).

A wooden arcaded house from the second half of the 18th century in the centre of Golub is yet another architectural gem. Tourists will also be enthralled at the magnificent fragments of the city walls with flanking towers, which blend well

■ „Dom z podcieniami” w Golubiu-Dobrzyńiu
■ „Dom z podcieniami” w Golubiu-Dobrzyńiu

■ Pałac w Szafarni
oraz popiersie F. Chopina
■ Pałac w Szafarni
oraz popiersie F. Chopina

Moreover, masses of visitors are magnetized by the statue of Our Sorrowful Lady, whose healing powers have gained widespread popularity.

The church has several spectacular altars. In the central niche of the main altar in the presbytery tourists may admire

the statue of the miraculous Pietà of Obory. A Baroque monastery adjoining the church as well as the cemetery surrounded by the 18th-century wall is yet another attraction.

Numerous buildings of great historical value include churches, palaces and manors with parks, particularly Gothic churches in Radomin, Ostrowite, Wrocki, Ciecociń, and Chelmoń as well as Baroque churches in Działyń and Dulsk, and park and palace complexes in Sokołowo, Piątkowo, Szafarnia and Zbójno.

A great number of nature merits enhances the attractiveness of the District of Golub-Dobrzyń.

■ Figórka Matki Boskiej Bolesnej w Oborach
■ Figórka Matki Boskiej Bolesnej w Oborach

TOURIST MERITS

The abundance of appealingly located lakes of crystal purity makes the region a virtual paradise for amateurs of undisturbed rest. Okonin and Grodno, the best managed big lakes in the district (two out of 16 with the surface area of over 10ha) are a magnet for legions of holidaymakers in summertime. However, those who take pleasure in swimming and sunbathing may have great fun at lakes Wojnowskie, Wielickie, Słupno and many others, less regulated but more pristine and thus extremely attractive, too. Besides, fishing enthusiasts will surely find the waters of the district a perfect place to display their talents. Moreover, an enormously attractive kayaking route on the River Drwęca attracts tourists from Poland and abroad.

The valley of the River Drwęca, together with its tributaries: Ruziec and Rypienica, makes a sanctuary of nature, where an ichthyologic reserve was founded in 1961 to conserve fish of the Salmonidae family. On the slopes of the valley the reserve "Bobrowisko" attracts tourists owing to a huge number of rare species of plants and animals.

There are over 50 monuments of nature registered in the district, the most spectacular of which are 9 larches on the "Góra Modrzewiowa" (Larch Hill) in Płonno.

Other spectacular sights include the beech alleys with 585 trees in Radomin and drumlins near Zbójno,

Średniowieczne mury miejskie w Kowalewie Pomorskim
Średniowieczne mury miejskie w Kowalewie Pomorskim

a very unique form of the earth's surface.

A variety of environments that determine the character of the region – peat bogs, reedy areas, river valleys, gorges and ravines, clusters of trees and bushes, small lakes enclosed in woods and fields – add much to the attractiveness of the countryside.

Jeziro Okonin - widok z lotu ptaka ••• Jezioro Okonin - widok z lotu ptaka

Gminny Ośrodek Rekreacji „Grodno” w Nowogrodzie
Gminny Ośrodek Rekreacji „Grodno” w Nowogrodzie

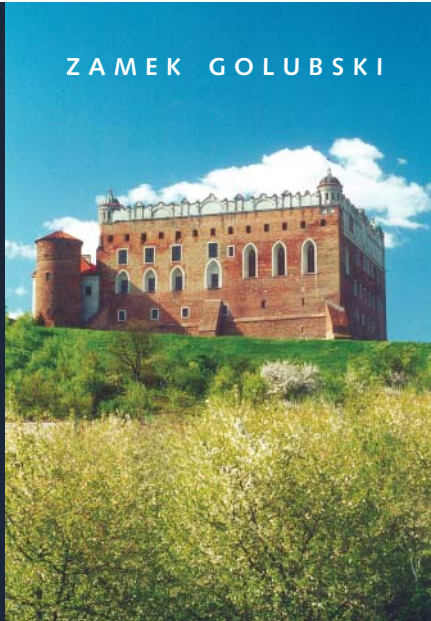
Forests, covering an area of over 11 thousand ha (18.6% of the district) vastly determine the character of the region and build its charisma. They grow in close proximity to lakes and rivers, which creates favourable conditions for tourism. Mushroom pickers and hunting amateurs will also find pursuing their hobbies really enjoyable. For their pleasure the Animal Breeding Centre, established in a beautiful old palace in Sokołowo, organizes luxurious hunts.

ZAMEK GOLUBSKI

Zamek Golubski jest jednym z najpiękniejszych i najlepiej zachowanych zamków Polski północnej oraz najbardziej charakterystycznym zabytkiem w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Łączy w sobie surową bryłę krzyżackiej warowni z renesansowymi elementami rezydencji pałacowej. Malownicze położenie zamku na wysokiej skarpie, u której podnóża rozciąga się wplacone w meandry rzeki Drwęcy miasto, nie ma sobie równych. Prace nad wzniesieniem Zamku Golubskiego miały miejsce w latach 1296–1309, choć jego rozbudowa przypadła również na lata późniejsze. Zamek właściwy miał układ pomieszczeń typowy dla założenia krzyżackich. Piwnice przeznaczone były na magazyny. Na najniższej kondygnacji, oprócz strażniczych pomieszczeń przy bramie wjazdowej, znajdowały się pomieszczenia spełniające funkcje gospodarcze. Mieszkalny i reprezentacyjny charakter miała górna kondygnacja z kaplicą w skrzydle południowym i mieszkaniem komtura w zachodnim. Najwyższa kondygnacja przeznaczona była na spichrz i magazyny broni połączone z gankiem obronnym. Od strony dziedzińca skrzydła obiegały arkadowe krużganki. Na zachód od zamku znajdowało się obszerne prostokątne przedzamcze otoczone osobnym obwodem umocnień. Prostokąt murów obwodowych obejmował obszar o wymiarach

70 na 100 metrów, a od reszty wzgórza na zachód zamku właściwego na wschód oddzielały go szerokie przekopy w poprzek cypla. Zamek Golubski był wielokrotnie oblegany od początków swojego istnienia. W latach 1329–1333 wojska polsko-litewskie atakując ziemię chełmińską szturmowały warownię golubską. W 1410 roku wojska polskie atakując ponownie pokonały krzyżacką załogę zamkową. W sierpniu 1422 roku zamek był główną areną tzw. „wojny golubskiej”. Zniszczenia spowodowane jej przebiegiem były na tyle poważne, iż prace nad odbudową warowni trwały do połowy XV wieku. Podczas Wojny Trzynastoletniej zamek uległ kolejnym zniszczeniom. Najpoważniejszych zmian dokonano dopiero w XVII wieku, kiedy zamek przeszedł na własność Anny Wazówny, siostry Zygmunta III. W latach 1616–1623 gotyckie mury uzyskały, po gruntownej przebudowie, charakter późnorenesansowej rezydencji. Szczyt murów

zwieńczono attyką, narożne wieżyczki kwadratowe zastąpiono okrągłymi, a w elewacjach przebito nowe, prostokątne okna. Poważnie zmieniono też surowe gotyckie wnętrza, a między ocalałą wieżą a skrzydłem zachodnim wzniesiono w miedzymurzu nowy budynek mieszkalny.

Od momentu wojen szwedzkich zamek zaczął popadać w ruinę, którą przez XVIII i XIX wiek pogłębiały niszczące siły historii (wojny północna i siedmioletnia) i przyrody (huragany z lat 1842 i 1867). Na początku XX wieku rozpoczęto odbudowę, szybko jednak przeszkodziła w realizacji tych planów pierwsza wojna światowa. W okresie międzywojennym znów próbowano remontować nadwyrężone mury. W czasie drugiej wojny światowej szkolono na zamku hitlerowska młodzież. Kiedy po wojnie znów zamek znalazł się w rękach polskich przeprowadzono prace zabezpieczające, a potem remont zakończony

w 1966 roku. Zamek zaadoptowano na cele kulturalne. Obecnie mieści się w nim siedziba oddziału PTTK. Zamek jest areną wielu przedsięwzięć historyczno-kulturalnych, do największych zaliczają się

Kolubryna rekonstrukcja dział z XVII w
Kolubryna rekonstrukcja dział z XVII w

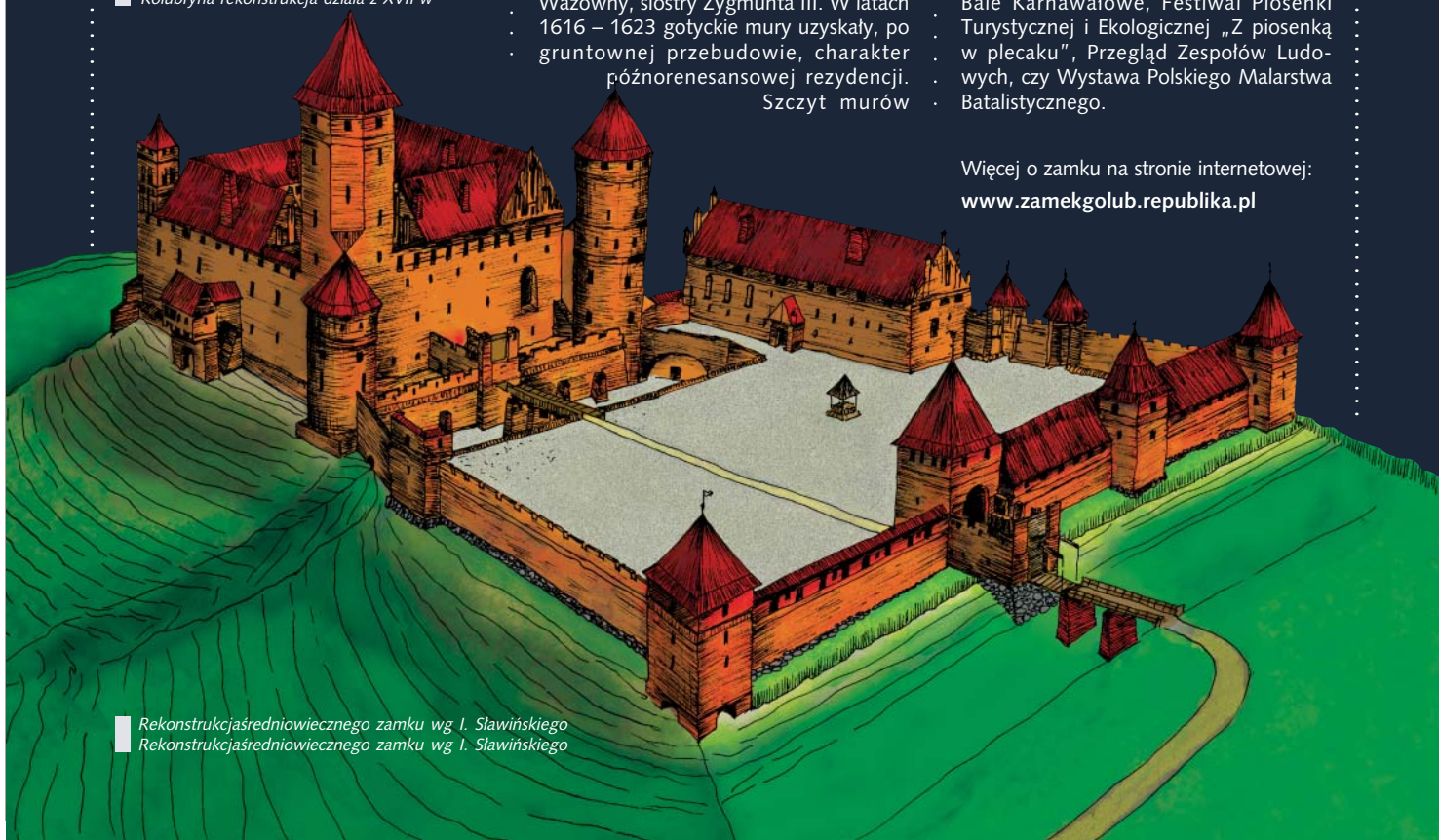
Turniej rycerski
Turniej rycerski

Wielki Międzynarodowy Turniej Rycerski, Międzynarodowy Konkurs Krasomówczy, Bale Karnawałowe, Festiwal Piosenki Turystycznej i Ekologicznej „Z piosenką w plecaku”, Przegląd Zespołów Ludowych, czy Wystawa Polskiego Malarstwa Batalistycznego.

Więcej o zamku na stronie internetowej:

www.zamekgolub.republika.pl

Rekonstrukcja średniowiecznego zamku wg I. Sławińskiego
Rekonstrukcja średniowiecznego zamku wg I. Sławińskiego

THE GOLUB CASTLE

The Golub Castle is one of the most beautiful and well-preserved fortresses in Poland and undoubtedly the most distinctive feature of the District of Golub-Dobrzyń.

It combines Teutonic austerity of a fortified stronghold with Polish Renaissance grace of a palace. The castle is famous for its extraordinary location on a steep hill, with the river Drwęca meandering at the bottom and the town of Golub peacefully seated along the river banks.

The castle was constructed between 1296 and 1309 but it was extensively developed later on. The layout of the main building has all the features distinguishing Teutonic constructions: in the basements were storerooms, on the lower storey there were sentry boxes by the gateway and utilitarian rooms. The rooms on the upper storey com-

pleted castle was gradually crumbling away due to subsequent wars (the North War and the Seven Years' War) and natural disasters (hurricanes in 1842 and 1867).

The outbreak of the World War I interrupted the restoration work initiated

done castle was gradually crumbling away due to subsequent wars (the North War and the Seven Years' War) and natural disasters (hurricanes in 1842 and 1867).

The outbreak of the World War I interrupted the restoration work initiated

■ Zamek - widok z lotu ptaka ••• Zamek - widok z lotu ptaka

■ Sala muzealna
Sala muzealna

prised the knights' living quarters and representative halls, including the chapel in the south wing and commander's apartment in the west. The top storey housed granaries and arsenals joined with a fortified gallery.

The castle had a cloistered courtyard and a vast rectangular approach (yard) with its own fortifications west of the main building. The walls which encircled the rectangle (70x100m) were in the west and in the east separated from the castle hill by large ditches put across the promontory.

The Golub Castle was frequently under

of devastation in its wake and the reconstruction of the stronghold was not completed before the 50s of the 15th century. However, in the Thirteen Years' War the castle suffered serious damage again, repaired only in the 17th century, when the place was bestowed on Anna Vasa, the sister of King Sigismund III.

The meticulous reconstruction carried out between 1616 and 1623 changed the Gothic walls into late-Renaissance facades: the walls were topped with an attic, the square towers were replaced by rounded ones, and the elevations got new rectangular windows.

Moreover, the ascetic interior was also dramatically refurbished and a new living residence was raised in the intermural space between the tower and the west wing.

After taking a severe battering during the Swedish wars of the 1650, the abandoned

at the beginning of the 20th century, which was then restarted between World War I and World War II. During the latter the castle served as a schooling centre for Nazi youth, then after the war Polish authorities ordered preparations for the massive renovation, which was finally completed in 1966. The restored castle was adopted for cultural purposes (a branch of the Polish Tourist Country-Lovers' Association was based there).

Numerous cultural events are organized in the castle, the most spectacular being: the International Grand Chivalry Tournament, the International Oratory Contest, New Year's Eve Parties, the Tourist and Ecological Song Festival, the Folk Bands Review and the Polish Battle Painting Exhibition.

■ Krużganki na dziedzińcu ••• Krużganki na dziedzińcu

■ Muzeum zamkowe – kopia zbroi rycerskiej z XV w.
Muzeum zamkowe – kopia zbroi rycerskiej z XV w.

For more information see:
www.zamekgolub.republika.pl

NADLEŚNICTWO GOLUB-DOBRYŃ

Nadleśnictwo Golub-Dobrzyń jako jednostka administracyjna Lasów Państwowych, istniało już w pierwszej połowie XIX w., o czym świadczą dokumenty znajdujące się w archiwum Regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu.

W skład ówczesnego Królewskiego Nadleśnictwa Golub wchodziło kilkanaście kompleksów leśnych, położonych na obszarze między Brodnicą, Golubiem, Dabrową Chełmińską i Czemlewem.

W obecnym kształcie Nadleśnictwo istnieje od 1 stycznia 1973 r. Tworzą je obręby Kostancjewo i Leśno o łącznej powierzchni prawie 18 tys. Hektarów, położonych na terenie 14 gmin województwa kujawsko-pomorskiego, a mianowicie: Brodnica, Chełmża, Ciechocin, Dębowa, Łąka, Golub-Dobrzyń, Kowalewo, Lubicz, Łysomice, Osiek Rypiński, Płużnica, Radomin, Radzyń Chełmiński, Wąbrzeźno, Wapielsk.

Pod względem fizyczno-geograficznym lasy Nadleśnictwa leżą na obszarach Pojezierzy Chełmińskiego i Dobrzyńskiego i rozdzielone są głęboko wciętą, niezwykle malowniczą doliną rzeki

i nieużytków. Zwiększa się także udział gatunków liściastych, bardziej odpornych na czynniki szkodliwsze. Aktualna lesistość terenu, będącego w zasięgu Nadleśnictwa, wynosi 18%.

Na terenie Nadleśnictwa istnieją trzy rezerwy przyrody:

■ **Bobrowisko** o powierzchni 3,24 ha z udziałem modrzewia polskiego w wieku około 150 lat;

■ **Tomkowo** o powierzchni 15,82 ha z udziałem modrzewia polskiego w wieku 130-150 lat;

■ **Wronie** o powierzchni 68,74 ha z bukiem (buczyna pomorska) jako gatunkiem głównym w wieku 100-140 lat.

Ponadto znajdują się tu wiele okazałych pomników przyrody, jak np.: Góra Modrzewiowa, będąca skupiskiem kilku-nastu modrzewi w wieku

Las jako najbardziej złożone i niesłychanie ciekawe zbiorowisko roślin i zwierząt stanowi bezcenna wartość ogólnoludzka.

To, w jakim stanie zachowamy go dla następnych pokoleń, zależy nie tylko od leśników i służb ochrony przyrody, ale też od ludzi świadomych faktu, że czystszej wody i powietrza nie można niczym zastąpić.

Pamiętajmy o tym wybierając się do lasu.

Drwęcy, której długość na terenie administrowanym przez Nadleśnictwo wynosi około stu kilometrów. Dodatkową atrakcją turystyczną są jeziora o I klasie czystości, takie jak: Okonin, Kamionkowskie, Grodno i Grodzieńskie, będące główną bazą letniego wypoczynku mieszkańców Torunia. Narastający z roku na rok ruch turystyczny stwarza znaczne zagrożenie dla środowiska leśnego. Sytuacja taka wymaga coraz większego zaangażowania Służby Leśnej w sprawę szeroko

pojmowanej ochrony ekosystemów leśnych. Optymistycznym elementem jest coroczny wzrost lesistości terenów administrowanych przez Nadleśnictwo, będący wynikiem zalesiania gruntów porolnych

około 300 lat na Szlaku Szopenowskim w miejscowości Płonne, czy też dwa monumentalne buki w Leśnictwie Wronie, każdy o kubaturze około 20 m³. Duża powierzchnia bogatych siedlisk sprawia, że udział głównych

gatunków lasotwórczych znacznie odbiega od przeciętnego w skali Lasów Państwowych. Dotyczy to szczególnie sosny, która jest gatunkiem drzewa najbardziej pospolitym i najważniejszym gospodarczo. Jej udział będzie się jednak stopniowo zmniejszał ze względu na przebudowę monokultur sosnowych na drzewostany wielogatunkowe. Aktualny procentowy udział najważniejszych gatunków drzew w lasach Nadleśnictwa jest następujący: sosna 77%, świerk %, 1 modrzew 1%, brzoza 5%, olcha 5%, buk 2%, jesion 1%, dąb 8%.

Nadleśnictwo Golub-Dobrzyń
87-400 Golub-Dobrzyń, z/s w Konstancjewie
tel. (056) 683-22-12, fax (056) 683-24-65

Obecnie na terenie powiatu golubko-dobrzyńskiego poza licznymi szkołami podstawowymi i gimnazjami działają szkoły ponadgimnazjalne: Zespół Szkół nr 1 im. Anny Wazówny w Golubiu-Dobrzyniu, Zespół Szkół nr 2 w Golubiu-Dobrzyniu, Zespół Szkół nr 3 w Golubiu-Dobrzyniu, Zespół Szkół w Kowalewie Pomorskim oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Wielgiem. Organem prowadzącym szkoły ponadgimnazjalne jest Starostwo Powiatowe w Golubiu-Dobrzyniu, które jest również organizatorem wielu imprez kulturalnych, ekologicznych i turystycznych. Do najważniejszych należą: Ogólnopolski Festiwal Piosenki Turystycznej i Ekologicznej „Z piosenką w plecaku” przyciągający młodzież śpiewającą z całej Polski, święto plonów, czyli Dożynki Powiatowe, a także Wielki Bal Starosty oraz Halowa Spartakiada Samorządowców

Konkurs powożenia zaprzęgami parokonnymi w Golubiu -Dobrzyniu
Konkurs powożenia zaprzęgami parokonnymi w Golubiu -Dobrzyniu

Powiatu. Dla najmłodszych organizowanych jest wiele przedsięwzięć o charakterze ekologicznym (konkursy fotograficzne, plastyczne), ludowym (np. konkurs szopek bożonarodzeniowych).

Poza placówkami oświatowymi bardzo ważną rolę w życiu kulturalnym odgrywają m.in. biblioteki, domy kultury, chóry, a także organizacje społeczne. Dom Kultury w Golubiu-Dobrzyniu prowadzi zajęcia z dziećmi i młodzieżą w dziedzinie muzyki, plastyki, teatru i tańca. Do ważniejszych cyklicznych imprez należą tu: Ogólnopolska Golubska Noc Szachowa – organizowana od 1994 roku, w której udział bierze ponad 100 szachistów

z Polski (łącznie ze ścisłą czołówką krajową) oraz z zagranicy, a także Ogólnopolska Golubska Noc Brydżowa, Golubskie Spotkania z Poezją, Ogólnopolski Przegląd Filmów Historycznych. Aranżowane są również spotkania z cyklu „Znani, nieznanzi ludzie polityki, kultury, sztuki...”, Przegląd Chórów Seniora Polski Północnej, Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży, „Zaduszki Bluesowe”, Konfrontacje Muzyczne.

W okresie letnim Dom Kultury proponuje wiele imprez plenerowych, wśród których na szczególną uwagę zasługują: „Dni Golubia-Dobrzynia” i „Mieszkańskie Pohulanki”.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kowalewie Pomorskim organizuje szereg cyklicznych imprez kulturalno-rozrywkowych

o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym. Do ważniejszych należą: Ogólnopolski Bieg Uliczny i Bieg na rolkach, Międzynarodowy Turniej Szachowy – odbywający się od 11 lat, Diecezjalny Festiwal Pieśni i Piosenki Religijnej, Powiatowy Przegląd Kolęd i Pastoralek, Dni Kowalewa Pomorskiego. Od 710 lat Ośrodek Kultury w Kowalewie Pomorskim wydaje miesięcznik „Goniec Kowalewski”, prezentujący aktualności z miasta i gminy.

W 2003 roku powstało Stowarzyszenie Artystów Amatorów „ARS” skupiające m.in. malarzy, rzeźbiarzy oraz muzyków.

Przy Ośrodku Kultury działa również orkiestra dęta oraz chór dziewczęcy „Mezzavoce”

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna istnieje od 1948 r. i jest najstarszą placówką kulturalną w mieście. Posiada bogaty księgozbiór, w którego skład wchodzi ok. 53 tys. pozycji. Placówka jest organizatorem sesji popularno-naukowych, wystaw, spotkań z ciekawymi ludźmi. Przy filii dziecięcej działa amatorski teatrzyk oraz wydawana jest gazeta redagowana przez dzieci. Od 2003 roku podczas wakacji i ferii zimowych organizowane są zajęcia o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym dla dzieci i młodzieży.

Bardzo ważnym ośrodkiem życia kulturalnego Golubia-Dobrzynia jest Zamek Anny Wazówny. To właśnie tu w 1977 roku odbył się pierwszy Międzynarodowy Turniej Rycerski, w którym udział biorą najlepsze rycerskie drużyny świata. Mieści się tu siedziba Polskiej Federacji Rycerskiej oraz Międzynarodowego Porozumienia Rycerskiego, działa też „Szkoła Rycerska”. Oprócz turniejów rycerskich na zamku odbywają się również Międzynarodowe Konkursy Krasomówcze dla przewodników turystycznych i młodzieży szkolnej, Wielkie Bale m.in. karnawałowe, kostiumowe, rycerskie oraz sylwestrowe („Sylwester sław” – organizowany od 1968 roku), Wystawa Polskiego Malarstwa Batalistycznego, Galeria Malarstwa Polskiego i Dawnej Broni, Ogólnopolska Wystawa Intarsji, Przegląd Zespołów Ludowych, na dziedzińcu zamkowym organizowane są również turnieje kuznicze (m.in. o randze mistrzostw Polski).

Z życiem kulturalnym Golubia-Dobrzynia szczególnie związane są: Jan Jagodziński – poeta-kronikarz zapisujący w swoich wierszach ważniejsze wydarzenia kulturalne, patriotyczne i religijne miasta, wiolelni działacz społeczny, amator kultury w środowisku seniorów; Irena Muller – od 26 lat Przewodnicząca Oddziału Polskiego Związku Emerytów,

Rencistów i Inwalidów - aktywna działaczka społeczna organizująca wiele wystaw twórczości amatorskiej (wystawy wycinanek, starych fotografii i widokówek przedstawiających Golub-Dobrzyn i okolice). Dużą aktywność przejawiają działające w Golubiu-Dobrzyniu chóry i amatorskie zespoły muzyczne.

Najbardziej znanym jest chór „Halka” działający nieprzerwanie od 18 lat, zdobywca wielu nagród na festiwalach szczebla krajowego i wojewódzkiego. Nawiązuje on do tradycji chóru działającego w Golubiu-Dobrzyniu pod tą samą nazwą już w czasach zaboru pruskiego.

W położonej w pobliżu Golubia-Dobrzynia Szafarni działa od ponad 15 lat jedyny w regionie, jeden z dwóch w Polsce, Ośrodek Chopinowski. Odbywają się tu jedne w Europie Międzynarodowe Konkursy Pianistyczne dla Dzieci i Młodzieży. Organizuje się tu poza tym: koncerty, konkursy literackie i plastyczne, wystawy sztuki współczesnej oraz turnieje wiedzy o Fryderyku Chopinie.

Działalność sportowa w Golubiu-Dobrzyniu opiera się przede wszystkim na bazie Ośrodka Sportu i Rekreacji. Działają w nim sekcje: szachowa, karate, aerobiku, tenisa stołowego. Piłka nożna rozwija się głównie w istniejącym od 1992 roku klubie

M. Konczalski, Jezioro Grodno, pastel
M. Konczalski, Jezioro Grodno, pastel

MKS „Drwęca”, gdzie obecnie treningi prowadzone są w trzech grupach wiekowych. Obydwie instytucje mogą pochwalić się wielkimi tradycjami sportowymi, organizowanymi imprezami sportowymi o charakterze ogólnopolskim. Dużą popularnością cieszą się również biegi, których promotorem jest Klub „Rytm”. Do najbardziej znanych należą biegi o Grand Prix Golubia-Dobrzynia, Bieg Solidarności, Bieg Sylwestrowy, Bieg Szlakiem Chopina. Od czerwca 2003 roku przy Szkole Podstawowej nr 2 w Golubiu-Dobrzyniu swoją działalność rozpoczął Uczniowski Klub Sportowy „Alfa”. Klub posiada dwie sekcje: o profilu kolarstwa i koszykówki.

Ponad półwieczną działalnością może pochwalić się Ludowy Klub Sportowy „Promień” z Kowalewa Pomorskiego, w którego skład wchodzi m.in. drużyna piłkarska grająca w piątej lidze, a także sekcje: szachowa oraz biegowa. Wśród biegaczy chlubą jest Karina Szymańska, zwyciężczyni maratonów w Cean, Bolonzo i Wachen.

„Międzynarodowy Turniej Szachowy” w Kowalewie Pomorskim ••• „Międzynarodowy Turniej Szachowy” w Kowalewie Pomorskim

Educational institutions in the District of Golub-Dobrzyń include primary schools, grammar schools and high schools (Anna Vasa School Complex No. 1 in Golub-Dobrzyń, School Complex No. 2 in Golub-Dobrzyń, School Complex No. 3 in Golub-Dobrzyń, School Complex in Kowalewo Pomorskie and Special Educational Centre in Wielgie.

IV Bal Starosty na zamku w Golubiu-Dobrzyniu, Fot. Piotr Schick
IV Bal Starosty na zamku w Golubiu-Dobrzyniu, Fot. Piotr Schick

The District Starosty in Golub-Dobrzyń supervises high education and organizes cultural, ecological and tourist events, the most valued of which are: the All-Polish Festival of Tourist and Ecological Songs (attracting young people from all over Poland), the District Harvest Fiesta, Starost's Grand Ball and the Indoor Olympics for the members of the local government. Children may take part in many photographic and artistic contests concerning ecology and folklore (the competition for the best homemade Christ-child's crib is worth mentioning here).

Libraries, choirs, culture centres and social institutions play an important role in cultural life of the district. In the Culture Centre in Golub-Dobrzyń children may pursue their hobbies and learn to paint, sing and dance, play musical instruments, and perform on the stage.

Major cyclical events include the All-Polish Golub Chess Night (launched in 1994) with over a hundred participants from Poland and abroad; the All-Polish Golub Bridge Night, Golub Meetings with Poetry, and the All-Polish Review of Historical Films. The following projects have also gained widespread popularity: meetings with the celebrities of art, culture and politics, the Review of Senior Choirs of Northern Poland, the Review of Artistic Works of Children and Teenagers, "Blues Meetings" and the Music Assembly. Outdoor events dominate during the summer season, the following being of great importance: "The Days of Golub-Dobrzyń" and "Golub Carousing".

The Town and Commune Culture Centre in Kowalewo Pomorskie is responsible for organizing many regular events, (with

participants from Poland and abroad), the most spectacular being: the All-Polish Street Run, the Roller Skating Race, the International Chess Tournament (started 11 years ago), the Diocese Festival of Religious Songs, the District Review of Carols and Christmas Songs, and the Days of Kowalewo Pomorskie. The monthly magazine "Goniec", published by the Culture Centre in Kowalewo Pomorskie for 710 years now, runs stories about major events in the town and commune. In 2003 painters, sculptors and musicians formed an artistic union called "The Association of Amateur Artists" ("ARS"). In the district there are also a brass band and a girls' choir "Mezzo-voce", both practising in the Culture Centre.

Municipal-District Library, which was opened in 1948, is the oldest cultural institution in the town. It is not only a proud owner of a vast collection of books (about 53 thousand), but also a creative organizer of numerous meetings with outstanding personalities of artistic and intellectual world, scientific lectures and exhibitions. Here schoolchildren rehearse and perform in an amateur theatre and prepare their own magazine. During summer and winter holidays they may also participate in specially arranged educational and preventive courses (the project launched in 2003).

The Castle, formerly the property of Anna Vasa, is yet another centre of cultural enterprises. It is here where the International Chivalry Tournaments (attracting the best teams from all over the world) have been sacredly organized since 1977. In addition, the castle is the seat of the Polish Association of Knights, the International Union of Knights, and the Academy of Knights. Moreover, it is the scene of the International Oratory Contests for tourist guides, schoolchildren and students, receptions and balls, including the famous New Year's Eve Party with Stars (for the first time organized in 1968), carnival balls, and fancy and chivalry parties. Many cyclical events are also set up here, including the Exhibition of Polish Battle Painting, the Gallery of Polish Painting and Antique Weaponry, the All-Polish Exhibition of Wooden Inlay Work, the Folk Bands Review and the crossbow tournaments (the most important being the Polish Championship) in the courtyard.

Many prominent people have contributed greatly to the cultural life of the town, the most dedicated being: Jan Jagodziński, a poet and historian who records cultural episodes and patriotic and religious celebrations in his poems, at the same time a devoted social and cultural activist popular with the senior citizens; Irena Muller, for 26 years President of the Polish Union of Retired Workers, Pensioners and Disabled People, also an active social worker who organizes and supervises various amateur exhibitions, including exhibitions

of decorative cutouts, old photographs and postcards depicting Golub-Dobrzyń and its neighbourhood. Numerous choirs and amateur music bands also add to the cultural atmosphere of the town. The most popular choir "Halka" (named after the old choral group which performed in the Prussian sector of the partitioned Poland) boasts about its 25-year-long tradition and plentiful awards collected on various festivals.

Szafarnia, the town located near Golub-Dobrzyń, is home to the Chopin Culture Centre founded 15 years ago (one of the two institutions of this kind in Poland). It should be pointed out that it is here where the International Piano Contests for Young People are arranged (the only enterprise of this kind in Europe). Other projects worth mentioning include: concerts, literary and artistic competitions, modern art exhibitions and quiz shows commemorating Frederick Chopin.

Sport lovers may exercise and keep fit in the local Sport & Recreation Centre, which opened chess, karate, aerobic, and table tennis sections, while since 1992 football fans have had a possibility to train in the MKS "Drwęca" Sports Club (in three age groups). Both institutions have noble, long-established traditions and are famous for organizing many all-Polish sports events.

Other cherished sports occasions are: the Golub-Dobrzyń Grand Prix Race, the Solidarity Race, the New Year's Eve Run and Frederick Chopin Run. Furthermore, in 2003 basketball and cycling sections were set up at a new School Sports Club "Alfa" in Primary School No. 2 in Golub-Dobrzyń. Popular Sports Club "Promień" from Kowalewo Pomorskie, which comprises 5-league-football team, chess team, running team and some others, has been active for over 50 years now. The most cherished athlete is Karina Szymańska from the running section, the lucky winner of the marathons in Cean, Bolonzo and Wachen.

Ogólnopolski Festiwal Piosenki Turystycznej i Ekologicznej „Z piosenką w plecaku”, fot. Piotr Schick ••• Ogólnopolski Festiwal Piosenki Turystycznej i Ekologicznej „Z piosenką w plecaku”, fot. Piotr Schick

Wieniec dożynkowy
Wieniec dożynkowy

the following being of great importance: "The Days of Golub-Dobrzyń" and "Golub Carousing".

The Town and Commune Culture Centre in Kowalewo Pomorskie is responsible for organizing many regular events, (with

Chór „Cantus” działający od 1985 przy Zespole Szkół nr 1 im. Anny Wazówny w Golubiu-Dobrzyniu prowadzony przez Mieczysława Domareckiego, fot. Dariusz Kordas
Chór „Cantus” działający od 1985 przy Zespole Szkół nr 1 im. Anny Wazówny w Golubiu-Dobrzyniu prowadzony przez Mieczysława Domareckiego, fot. Dariusz Kordas

GOSPODARKA

Powiat golubsko-dobrzyński zajmuje powierzchnię 613,0 km² i jest regionem typowo rolniczym. Pod względem administracyjnym powiat obejmuje 6 jednostek administracyjnych: gminę miejską Golub-Dobrzyń, gminę miejsko-

indywidualnych gospodarstw rolnych o dużej powierzchni (powyżej 50 ha użytków rolnych).

Z położeniem geograficznym powiatu związana jest ściśle jego dostępność komunikacyjna. Przez teren powiatu (w części północno-zachodniej) przechodzi ważny szlak komunikacyjny, jakim jest droga krajowa Toruń - Ostróda, łącząca się z drogą krajową Grudziądz - Ostróda - Olsztyn. Należy podkreślić, że droga ta stanowi ważną arterię tranzytu gospodarczego oraz turystycznego zarówno krajowego, jak i międzynarodowego, w tym z Europy Zachodniej (głównie z Niemiec) na Mazury i do krajów nadbałtyckich.

Na terenie powiatu działa 3300 podmiotów gospodarczych, 43 stowarzyszenia oraz 12 klubów sportowych. Działalność podmiotów gospodarczych koncentruje się wokół ośrodków miejskich. 64,1% podmiotów usytuowanych jest w miastach, w tym aż 52,1% w Golubiu - Dobrzyniu. Do największych firm należą:

„Golpasz” S.A. (produkcja pasz), Spółdzielnia „Druťpol” (wroby z drutu), „Adabet” (materiały budowlane), Fabryka Styropianu „Arbet”, „Allerpasz”

Sp. z o.o. (producent pasz ekstrudowanych dla ryb).

W strategii rozwoju powiatu zauważono konieczność tworzenia warunków wspierania najbardziej dynamicznie rozwijającego się sektora gospodarki. Małe i średnie przedsiębiorstwa są bowiem głównym potencjalnym „wytwórcą” nowych miejsc

pracy. W 2003 roku w Golubiu - Dobrzyniu w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich na lata 2003/2004 powstał Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, świadczący bezpłatnie usługi doradcze i szkoleniowe osobom chcącym założyć działalność bądź już prowadzącą własną działalność gospodarczą. Dla dynamicznego rozwoju turystyki w powiecie została stworzona Strategia Rozwoju Turystyki, w której wykazano bardzo duże możliwości rozwijania różnych form turystyki w powiecie golubsko-dobrzyńskim.

Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych - oddział w Kowalewie Pomorskim, widok z lotu ptaka
Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych - oddział w Kowalewie Pomorskim, widok z lotu ptaka

wiejską Kowalewo Pomorskie oraz 4 gminy wiejskie: Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Radomin i Zbójno. Rolnictwo powiatu charakteryzuje wysoki stopień rozwoju wynikający m.in. ze zróżnicowanych warunków klimatycznych i glebowych. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 44 775 ha, grunty orne zajmują 40 950 ha (sady - 254 ha, łąki - 2020 ha i pastwiska 1551 ha). Na obszarze Powiatu Golubsko - Dobrzyńskiego są 4 940 indywidualnych gospodarstw rolnych, najwięcej znajduje się w gminie Golub - Dobrzyń (1427) i w Kowalewie Pomorskim (1233). W tych samych gminach występuje najwięcej

Podpisanie u mowy o współpracy gospodarczej pomiędzy Powiatem Golubsko-Dobrzyńskim a Rejonem Plunge na Litwie - Starosta Henryka Zawadzka i Mer Vigantas Danilavicius, Fot. Dariusz Kordas
Podpisanie u mowy o współpracy gospodarczej pomiędzy Powiatem Golubsko-Dobrzyńskim a Rejonem Plunge na Litwie - Starosta Henryka Zawadzka i Mer Vigantas Danilavicius, Fot. Dariusz Kordas

ECONOMY

The district of Golub-Dobrzyń covers an area of 613 km² and comprises 6 different administrative units, namely one urban commune of Golub-Dobrzyń, one urban-rural commune of Kowalewo Pomorskie and four rural communes of Ciechocin, Golub-Dobrzyń, Radomin and Zbójno. Agriculture, which is the leading

Golub-Dobrzyń and 1,233 in the commune of Kowalewo Pomorskie, both areas encompassing the greatest number of big farms (with an area of over 50ha).

A favourable location makes the district attractively accessible. In the north-west of the district the road from Toruń to Ostróda joins the road from Grudziądz through Ostróda to Olsztyn. The road is widely used for transporting goods and travelling from West Europe (mainly from Germany) and many regions of Poland to the Mazurian Lake District in Poland and Baltic States.

In the district there are 43 societies, 12 sports clubs and 3,300 economic entities, which are located mainly in towns (64.1%), with as many as 52.1% in the town of Golub-Dobrzyń, the capital of the district. The biggest and most active are the following companies: a joint stock company "Golpasz" (fodders), a cooperative "Druťpol" (wire products), "Adabet" (building materials), a factory "Arbet" (polystyrene foam) and "Allerpasz" Ltd. (extruded fodder for fish).

Dynamically expanding economy guarantees the development of the entire district, hence many operations have been undertaken to support the most active sector (embracing small and middle-sized

firms) in Golub-Dobrzyń. Thus since 2003 numerous actions favouring economic initiatives in the region have been launched, the most spectacular of which was the establishing of the Centre for Supporting Enterprise (a part of the Programme of Activating Rural Areas 2003/2004), aimed at encouraging and assisting people who already manage, or intend to start their own business. In addition, plans to develop and promote tourism in the area (the Strategy of Tourism Development) have been carefully arranged.

Gospodarstwo agroturystyczne w Paliwodziźnie
Gospodarstwo agroturystyczne w Paliwodziźnie

industry in the region, has been developing successfully owing to a vast range of soil classes and diversified climatic conditions. The total area of arable lands amounts to 44,775ha, with farming lands covering 40,950ha, orchards - 254ha, meadows - 2,020ha and pastures - 1,551ha. The total number of individual farms in the district amounts to 4,490, with as many as 1,427 in the commune of

STAROSTWO POWIATOWE

Plac 1000-lecia 25, 87-400 Golub-Dobrzyń,
tel. centrala (056) 683 53 80 do 82, fax (056) 683 53 83
www.golub-dobrzyn.com.pl e-mail: starosta.cgd@powiatypolskie.pl

Starosta 683 53 84
Wicestarosta ..... wew. 42
Sekretarz Powiatu ..... wew. 49
Skarbnik Powiatu ..... wew. 46
Wydział Organizacyjny
i Spraw Obywatelskich ..... wew. 39
Wydział Finansowy wew.44
Wydział Finansowy Oświaty ..... wew. 60

Wydział Komunikacji Dróg:

Kierownik ..... wew. 57
Rejestracja Pojazdów ..... wew. 56
Prawa Jazdy ..... wew. 57

**Wydział Geodezji, Kartografii
i Gospodarki Nieruchomościami:**

Gospodarka Skarbu Państwa ..... wew. 51
Ewidencja gruntów ..... wew. 52, 53
Wydawanie map,
mapa numeryczna ..... wew. 55
Geodeta Powiatowy ..... wew. 42

Wydział Zarządzania Środowiskiem:

Architektura i Budownictwo ..... wew. 43
Rolnictwo, Leśnictwo
i Ochrona Środowiska ..... wew. 36

Wydział Edukacji, Promocji i Rozwoju:

Edukacja ..... wew. 38
Promocja i Rozwój ..... wew. 35
..... e-mail: promocjagd@wp.pl
Pełnomocnik ds. Informacji
Niejawnych ..... wew. 39

Powiatowy Rzecznik

Konsumentów ..... wew. 39
Samodzielne Stanowisko ds. Kontroli
i Zamówień Publicznych ..... wew. 34
Biuro Prawne ..... wew. 50

Gospodarstwo pomocnicze:

Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej
i Kartograficznej 683 28 52

Urząd Miasta Golub-Dobrzyń

Plac Tysiąclecia 25
87-400 Golub-Dobrzyń
tel. (056) 683 54 10 (do 13),
fax (056) 683 54 15
www.golub-dobrzyn.pl
e-mail: um@golub-dobrzyn.pl

Urząd Gminy

i Miasta Kowalewo Pomorskie

Plac Wolności 1
87-410 Kowalewo Pomorskie
tel. (056) 684 10 24,
fax (056) 684 10 71
www.kowalewopomorskie.onet.pl
e-mail: um.kowalewo@wp.pl

Urząd Gminy Golub-Dobrzyń

Plac Tysiąclecia 25
87-400 Golub-Dobrzyń
tel. (056) 683 54 01,
fax (056) 683 52 76
www.golub-dobrzyn.ug.gov.pl

Urząd Gminy Ciechocin

87-408 Ciechocin
tel. (056) 683 77 81, 683 77 83,
fax (056) 683 77 08
www.ciechocin.pl
e-mail: ciechocin10@wp.pl

Urząd Gminy Radomin

87-404 Radomin
tel. (056) 683 75 12
tel./fax – (056) 683 75 22
www.bip.radomin.pl
e-mail: ugradomin@poczta.onet.pl

Urząd Gminy Zbójno

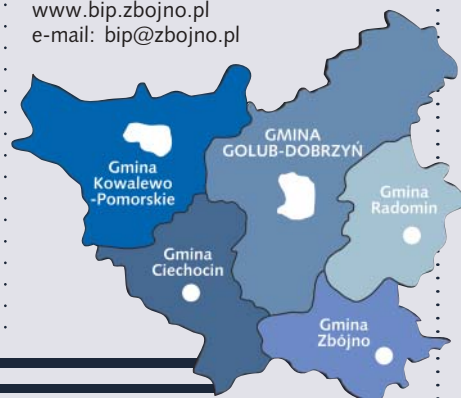
87-645 Zbójno
tel. (054) 280 19 21,
fax (054) 280 19 32
www.bip.zbojno.pl
e-mail: bip@zbojno.pl

Wykaz Inspekcji, Służb i Straży Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego:

- Powiatowa Inspekcja Sanitarno Epidemiologiczna w Golubiu-Dobrzyniu, ul. J.G. Koppa, tel. 683-24-42
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Golubiu-Dobrzyniu, ul. Szosa Rypińska 11, tel. 683-28-87
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, Golub-Dobrzyń, pl. 1000-lecia 25, tel. 683-53-80 wew. 37
- Powiatowa Komenda Policji, Golub-Dobrzyń, ul. Piłsudskiego 19, tel. 683-50-96
- Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej, Golub-Dobrzyń, ul. Linpowska 9, tel. 683-53-89;
Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza, Golub-Dobrzyń, ul. Lipnowska 9, tel. 683-22-44; 45

Wykaz jednostek organizacyjnych Powiatu Golubsko-Dobrzyńskiego:

- Dom Pomocy Społecznej w Golubiu-Dobrzyniu, ul. PTTK 6, tel. 683-21-05
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy we Wielgim, gm. Zbójno, tel. (054) 280-90-08
- Zespół Szkół nr 2 w Golubiu-Dobrzyniu, ul. Kilińskiego 31, tel. 683-47-07
- Zespół Szkół nr 1 im. Anny Wazówny w Golubiu-Dobrzyniu, ul. PTTK 28, tel. 683-54-50
- Zespół Szkół w Kowalewie Pomorskim, ul. Jedności Robotniczej 6, tel. 684-15-03, 15-08
- Zespół Szkół nr 3 w Golubiu-Dobrzyniu, ul. M.Konopnickiej 15, tel. 683-52-79
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Golubiu-Dobrzyniu, ul. Żeromskiego 11, tel. 683-26-63
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Golub-Dobrzyń, ul. M. Koppa 1, tel. 682-03-91
- Powiatowy Zarząd Dróg, Golub-Dobrzyń, ul. PTTK, tel. 683-22-86
- Powiatowy Urząd Pracy, ul. Szosa Rypińska, tel. 683 52 31 do 32

POWIAT W LICZBACH

	Powiat Golub-Dobrzyń	Miasto Golub-Dobrzyń	Gmina Golub-Dobrzyń	Miasto i Gmina Kowalewo Pom.	Gmina Radomin	Gmina Ciechocin	Gmina Zbójno
powierzchnia w km ²	613	8	197	141	81	102	84
liczba miejscowości	131	1	58	31	16	9	16
liczba mieszkańców	46 089	13352	8 288	11 449	4 286	4 020	4 694
w tym kobiet	23 293	6983	4 107	5 830	2 105	2005	2 263
w tym mężczyźni	22 796	6369	4 181	5 619	2 181	2015	2 431
przyrost naturalny*	97	35	11	33	-2	9	11
dochód na 1 mieszkańca	1 321	1 338	1 396,87	1 408,80	195,19	1 402	1 308,13
wydatki na 1 mieszkańca	1 389	1267,36	1 381,66	1 603,05	1 292	1381	320,87
planowane dochody budżetów gmin **	-	17 180,1	11 205,4	16 640,5	???	5 417,2	6 784,3
liczba bezrobotnych	5 139	1 756	989	1 183	397	319	495
liczba działających podmiotów gospodarczych	3 300	2160	287	472	141	112	128
liczba gospodarstw rolnych	4 940	58	1 427	1 233	740	730	752
liczba szkół	34	3	7	7	5	4	5
użytki rolne w ha	44 775	352	12 704	11 890	6 807	5 645	7 377
lasy i grunty leśne w ha	11 426	114	6 435	280	691	3 753	153

* na rok 2003, **na rok 2004 w zł

HOTELE ••• HOTELS

- „Kaprys” 87-400 Golub-Dobrzyń, ul. Kilińskiego, tel. 683-24-47
- Zamek Anny Wazówny Oddz. PTT, K 87-400 Golub-Dobrzyń, ul. PTTK, tel. 683-24-55

MIEJSCA NOCLEGOWE ••• ?????

- Gminny Ośrodek Rekreacyjny „Grodno”, Nowogród, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-22-64
- Ośrodek Wypoczynkowo-Wędkarski Ostrowite, tel. 685-61-06
- Ośrodek Hodowli Zwierzyny Sokołowo, Sokołowo, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-76-57
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Kowalewie Pom. „Dom Ogrodnika”, tel. 684-15-17
- Dom Pielgrzyma w Chełmoniu, Parafia Rzymsko Katolicka, tel. 684-35-08
- Przystań Kajakowa „Zacisze” (pole namiotowe), 87-400 Golub-Dobrzyń, ul. Zamurna, tel. 683-52-39
- Ośrodek Rekreacyjny „Okonin” gmina Ciechocin (sezonowo), tel. 683-77-70

GASTRONOMIA ••• CATERING

- Restauracja „Kaprys” 87-400 Golub-Dobrzyń ul. Kilińskiego 7, tel. 683-27-24, 683-24-47
- Restauracja „Juka” 87-400 Golub-Dobrzyń ul. Kilińskiego, tel. 683-49-93
- Kawiarnia „Rycerska”, 87-400 Golub-Dobrzyń, ul.PTTK, tel. 683 24 55 lub 56
- Kawiarnia-Bar WDK, Mlewo 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684 23 34
- Wiesław Lesiak, Golub-Dobrzyń: ul. Zamkowa 6, tel. 682-03-64; ul. Kościuszki 6a, tel. 682-03-65; Pl. 1000-lecia 2, tel. 682-03-72
- Bar „U Rycha”, Golub-Dobrzyń ul. Kościuszki 9, tel. 683-38-14
- Bar „Pod Topolami”, Frydrychowo, 87-410 Kowalewo Pomorskie
- Bar „Drwęca” Golub-Dobrzyń ul. 17-go Stycznia, tel. 683-24-60
- Bar „Oscar”, ul. 23 stycznia, 87-410 Kowalewo Pomorskie
- Bar „Zacisze” Golub-Dobrzyń ul. Zamurna, tel. 683-52-39
- Bar „Bis-Tro”, ul. Batalionów Chłopskich 1, 87-410 Kowalewo Pomorskie
- Bar „Tytan”, ul. Dworcowa 1, 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684 29 97
- Pub, pizzeria „U Lecha”, ul.Rynek 23, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683 22 35
- Pub muzyczny „Spichrz”, ul.Zamkowa 1, 87-400 Golub-Dobrzyń,
- Pizzeria „Da-Noi”, Fosa Jagiellońska 5, 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684 11 75
- Pizzeria „Dragon”, ul.Kościuszki 19, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 609 759 732
- Pizzeria „Capone”, ul. Kilińskiego 13, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 607 641 257
- Ośrodek Rekreacyjny „Grodno”, gmina Golub-Dobrzyń, tel. 683-22-64
- Ośrodek Rekreacyjny „Okonin” gmina Ciechocin (sezonowo), tel. 683-77-70

MUZEA ••• MUSEUMS

- Zamek Anny Wazówny, ul.PTTK, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-24-55
- Ośrodek Chopinowski w Szafarni, 87-404 Radomin, tel. 683-93-22

KINA ••• ?????

- Dom Kultury, ul. Hallera, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-24-08

**GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE
AGROTURIST FARMS**

- Roman Buler, Płonko, 87-404 Radomin, tel. 683-37-95, 691-584-075
- Maria i Roman Rybiccy, Nowa Wieś – Zawada, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-91-61
- Henryk Klugowski, Chełmoniec, 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684-35-72
- Wojciech Jastrzębski, Chełmoniec, 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684 35 05,
- Adam Arbart, ul. Odrodzenia 2, 87-410 Kowalewo Pomorskie, tel. 684-40-52
- Krystyna Juchcińska, Elgiszewo, 87-408 Ciechocin, tel. 683-97-93
- Ewa Kowalska, Elgiszewo, 87-408 Ciechocin, tel. 683-78-13
- Sławomir Ziółkowski, Nowy Młyn, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-91-11
- Barbara i Grzegorz Troch, Elgiszewo 33 A, 87-408 Ciechocin, tel. 683-78-15
- Karolina i Paulina Borys, Nowogród, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-85-28,
- Agnieszka i Przemysław Wiśniewscy, Płonko, 87-404 Radomin, tel. 683-94-27,
- Alicja Blokowska, Paliwodziczna, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 600-836-367
- Lucyna Kowalska, Handlowy Młyn, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-92-11
- Dorota i Bronisław Jaskólscy, Dulnik, 87-400 Ciechocin, tel. 683-37-98

**INFORMACJE PRAKTYCZNE
PRACTICAL INFORMATION**

Zakłady opieki zdrowotnej:

- Szpital Powiatowy Sp z o.o., Golub-Dobrzyń, tel. 683-22-91
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Golmed”, Golub-Dobrzyń, tel. 683-54-88
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasz Medyk”, Golub-Dobrzyń, tel. 683-32-81
- Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowalewie Pomorskim Sp z o.o., tel. 684-10-20
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Wrockach, tel. 683-69-17
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ciechocinie, tel. 683-77-89
- Gminny Ośrodek Zdrowia w Radominie, tel.683-75-20
- Dworzec PKS, ul. Sokołowska, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683 -28-19
- Punkt Informacji Turystycznej „Agro-tour”, ul. Rynek, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. ....

Bankomaty:

- PKO BP, Plac 1000-lecia 25, 87-400 Golub-Dobrzyń
- PKO BP, ul. Konopnickiej, 87-400 Golub-Dobrzyń
- PKO S.A., ul. Plac 1000-lecia 25, 87-400 Golub-Dobrzyń

Wypożyczenie sprzętu turystycznego:

- Przystań Kajakowa „Zacisze”, ul.Zamurna, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 683-52-39
- Alicja Blokowska, Paliwodziczna, 87-400 Golub-Dobrzyń, tel. 600 836 367
- Ośrodek Rekreacyjny „Grodno”, gm. Golub-Dobrzyń, tel. 683-22-64
- Ośrodek Rekreacyjny „Okonin” gm. Ciechocin (sezonowo), tel. 683-77-70